

EKFRÄMJANDETS EXKURSION 1986

Arne Mirton

Ett 70-tal deltagare hade mött upp till årets ekskursion i norra Hallands natursköna trakter. Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län var ekskursionsvärd under ledning av länsjägmästare STEN WENNERBERG och skogsvårdschef ÅKE ANDERSSON. Därtill hade Skogssällskapetets förre VD, TORE SVENSSON inbjudit Ekfrämjandet att besöka hans exklusiva fastighet, Årenäs, vid sjön Lygnern.

ÅRENÄS

Efter samling i Varberg förflyttades deltagarna med buss till Årenäs, där ordföranden, GUNNAR ALMGREN, i strålände brittsommarväder kunde hälsa deltagarna välkomna. Han påminde bl a om att Ekfrämjandets verksamhet numera även omfattar andra ädla lövträd än ek och att detta påverkat årets ekskursionsprogram.

Länsjägmästare STEN WENNERBERG inledde med en beskrivning av Hallands 12 000 ha ädellövskogar och de förutsättningar i form av svaga marker, oskötta bestånd och bristande kunskaper i ädellövskogsskötsel som ofta är en realitet. Han berörde även de bidragsmöjligheter som tillskapats för att i första hand stimulera de kostsamma men nödvändiga förnyingsåtgärderna. Med nuvarande tillgång på bidragsmedel bedömde han det trots allt angelägnare att satsa på rönn och gallring i ädellövskog än att riskera misslyckade förnyringar.

Så kunde äntligen ekskursionsvärden, TORE SVENSSON, hälsa välkommen till fastigheten Årenäs och med sprudlande engagemang och sakkunnighet berätta om dess öden, såväl före som efter tillträdet 1960. För bara en trädgeneration sedan var

Årenäs, liksom många andra fastigheter i trakten, en ödlig ljunghed som genom ett oförklarligt naturens under omvandlades till fullslutna skogsbestånd med ek som huvudträdslag. Av fastighetens areal, ca 40 ha, klassas idag inte mindre än 2/3 som ädel lövskog. För TORE SVENSSON framstod Årenäs, vid tiden för förvärvet, med sitt eftersatta skogstillstånd och sina igenväxande ängsmarker, som den idealiska platsen att förverkliga sina egna idéer om ett naturvårdsinriktat skogsbruk. Inte ens besvär ändå upp till dåvarande Kungl Maj:t kunde hejda honom. Med en beundransvärd arbetsinsats — egenhändigt och med fyra rasika söners bistånd — har sedan Årenäs under TORE SVENSSONs innehav förvandlats till en välvårdad experimentfastighet av unikt slag.

FRISTÄLLDA EKAR

Under en välregisserad fältvandring presenterades en mängd teorier och åtgärder som inte alltid accepterades av det intresserade auditoriet. I egenskap av ansvarig markvärd avväpnade TORE SVENSSON skickligt alla eventuella påhopp med motiveringen att Ekfrämjandets experter just inbjudits bl a i syfte att tillföra förvaltaren ytterligare kunskap i ämnet ädellövskogsskötsel. Redan i promenadens inledning uttryckte ERIK STÅÅL med sedvanlig pondus och utan förskönande omskrivningar sin besvikelse över att "förskräckliga" eköverståndare lämnats kvar och friställts. De borde i stället ha avvecklats till förmån för gruppvis framröjda ekplantor med spontant invandrande gran — av dokumenterat god genotyp — som utfyllnad. Senare passerades ett snart 90-årigt ekbestånd — bo-

nitet Ek 30 — i den branta sluttningen mot sjön Lygnern. Här ansåg ERIK STÅÅL där-
emot att man mycket väl kunde skapa mag-
nifika ekbestånd genom att "sätta kronor"
på ekarna dvs snarast hjälpa huvud-
stammarna.

GAMMAL BJÖRK

I ett äldre björkbestånd med hasselunder-
växt på mycket god mark ville markägaren
ha råd om lämpligaste åtgärden. LEN-
NART NORDSTRÖM och ERIK STEN-
STRÖM föreslog avveckling och byte till ek
med hänsyn till det goda marktillståndet
men också på grund av att viss ekföryngring
redan var etablerad. OVE GUSTAVSSON
hävdade att det var en hederssak att bevara
nuvarande bestånd även om det inte pro-
ducerade så mycket. Skogsvårdslagens före-
trädare ansåg att markägaren inte kunde
tvingas att ta ner beståndet men att han å

andra sidan inte heller kunde hindras att
plantera gran — eventuellt med
5:3-bidrag.

SEVÄRDHETER

Vid den strategiskt belägna privatbostaden
med hänförande utsikt över sjön Lygnern
gjorde sällskapet halt och förfriskades ge-
nom värdfamiljens omtänksamhet med vin
och hembakade struvor. Under tiden före-
visade TORE SVENSSON med inlevelse
några av platsens sevärdheter bl a hassel
med brhdiometer 23 cm, "korsning" mellan
björk och kaprifol, ovanligt storvuxen kan-
tarell sk "becquerel", samt egenhändigt
konstruerade kvistsågar i olika utföranden.

PREMIERING

Tack vare exkursionsvärdens omtänksamhet
och goda kontakter med lämpliga sponso-
rer kunde några väl förtjänta deltagare pre-

Ekfrämjandets ordförande, Gunnar Almgren, omgiven av Sven Eriksson och Tore Svensson

mieras. Under parollen "så går det när man inte använder Sandvik kvistsågar" tilldelades LENNART NORDSTRÖM en sådan, liksom även ERIK STÅÅL för "oförbrännelig debattglädje" och OVE GUSTAVSSON för "uttalad kärlek till trädslaget ek". GUNNAR ALMGREN och STEN WENNERBERG belönades med toppsaxar för "oförställd uppskattning av marktjänsten".

TRÄDSLAGSVAL

En 1000 meter lång, projekterad, ensidig ek-allé förde oss sedan till slutpunkten på Årenäs, en självföryngring i drygt manshöjd med 8 450 stammar/ha fördelade på tall (1 025), gran (1 550), björk (950), ek (2 300), asp (175), sälg (775), rönn (675) och hassel (1 000). För ek-entusiasten en möjlighet att från grunden forma ett ekbestånd med hjälp av busksax och sekator — det senare för att frisera dubbeltoppar — men enligt ERIK STÅÅL ännu 10 år för tidigt att välja huvudstammar.

BOKFÖRYNGRING

Första dagen avslutades på fastigheten Gåsevadholt vid Gäddevik med bokföryngringsfrågor. Första gången i Ekfrämjandets historia! Markägaren, friherre NICLAS SILVERSCHIÖLD och hans förvaltningspersonal tog emot och orienterade om de skogliga förhållandena på fastigheten som samförvaltas med det större innehavet, Koberg, tillsammans ca 7 000 ha skogsmark.

Efter stormfällning i ett äldre bokbestånd inleddes självföryngring 1974. Markberedning utfördes med häst-harv. Enligt ÅKE ANDERSSON var detta en av de få lyckade bokföryngringarna i länet från 1974 års olonfall. Vid röjningar 1981 och 1986 avlägsnades 6 000 björkar/ha. Nu återstod en björkskärm med ca 1 000 stammar/ha och därunder ca 3 500 bokplantor.

Var detta en godtagbar bokföryngring? Ja, antalet bokplantor ansågs tillräckligt, medan det däremot fanns olika åsikter om i vilken takt skärmen skulle avvecklas. De

flesta bokexperterna föredrog att vänta några år.

I den del av det ursprungliga bokbeståndet som fortfarande fanns kvar ställdes frågan hur detta skulle avvecklas och föryngras. GUNNAR ALMGREN hävdade att det mycket goda marktillståndet möjliggjorde spontan föryngring genom successiv utökning av befintliga luckor i beståndet — eventuellt utan markberedning. ERIK THAM betonade att man därvid måste vara mycket aktsam om brynen för att inte den vägen släppa in oönskad markvegetation.

TILL HAVS

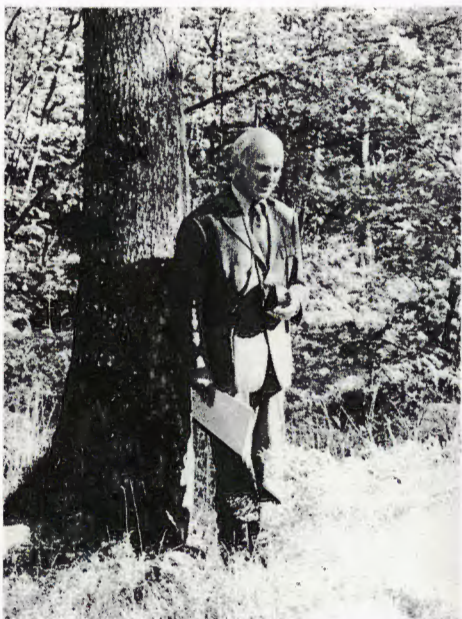
När bok-diskussionen rundats av förde oss bussarna åter till Varberg och Grenå-färjan för gemensam middag i den engelska matsalen och några timmars vila på ett stillsamt Kattegatt. Efter en kort, och för flertalet omedveten, visit i broderlandet Danmark kunde vi följande morgon utan betänkligheter passera den obemannade tullkontrollen på väg mot nya intressanta exkursionsmål.

FÖR SEN EK-GALLRING

I Unnebo inspekterades ett 110-årigt druvekbestånd i en brant sluttning. Antalet huvudstammar var 92 per ha, men borde enligt ERIK STÅÅL med rätt skötsel ha varit 55. Som så ofta i äldre ekskogar hade man här kommit in alldeles för sent med gallringarna och i efterhand tvingats göra bästa möjliga av situationen, dvs friställa huvudstammarna försiktigt för att undvika vattenskottsbildning. Enligt markägaren, ANDERS OLSSON, gjordes ett rejält uttag av grov björk först i början av 50-talet. Därav den tidigare svaga diameterutvecklingen på eken.

Diskussionen kom i hög grad att handla om problemet med vattenskott. ERIK STÅÅL menade att putsning av vattenskott varje år, s k "rakning", klarar kvalitetsnormerna för fanér, medan trätobrodern INGVAR SVENSSON envist hävdade att denna åtgärd inte hjälper mot nedklassning. GÖSTA LIND framhöll att svensk ek inte är aktuell som fanér i kontorsmöbler. Möbel-

Värden på Årenäs, Tore Svensson

industrin vill ha ljus, grov ek för att kunna anpassa sin produktion till modeväxlingar i branschen. För närvarande är ljus ek på modet. Den kan vid behov tonas mörk med enkla metoder. Mörkt ek-virke är däremot svårare att förändra.

VÄGRAT TRÄDSLAGSBYTE

På fastigheten Vik i Skällinge presenterades ett aktuellt ärende enligt ädellövskogslagen. Markägaren, HENRY IVARSSON, begärde 1985 hos länsstyrelsen att få slutavverka ett mindre ekbestånd på svag mark i en västsluttning mot gårdens åkermark. Han ville i stället plantera tall högst upp i sluttningen och björk mot åkern.

Skogsvårdsstyrelsen tillstyrkte markägarens förslag, medan länsstyrelsen avslag hans begäran om trädslagsbyte. Skälen för avslag var enligt länsstyrelsens representant, PER-MAGNUS ÅHREN, att man är allmänt restriktiv till att minska ädellövskogsarealen i Hallands län samt att man i det här fallet även värnade om att bevara landskapsbilden, faunan och florana.

Eftersom markägaren inte besvärade sig över beslutet lever ekbeståndet vidare och i stället utfördes en gallring under vintern 1985/86. Denna åtgärd väckte emellertid endast förstrött intresse bland exkursionsdeltagarna. Debatten koncentrerades i stället till länsstyrelsebeslutet. Flertalet skogliga företrädare uttalade sig i fördömande ordalag och ansåg att det var orimligt att kvarhålla ett ekbestånd på så svag mark. Motiven för länsstyrelsens beslut ansågs alltför vaga och oacceptabla. SVEN SANDELL hotade t o m med att inte lämna platsen förrän han fått klart besked om den korrekta åtgärden. Ett par inlägg stöttade ändå länsstyrelsen med motiveringen att ädellövskog i viss utsträckning bör bevaras även på mager mark av bl a ekologiska skäl.

BLANDBESTÅND EK/BOK

Sedan lunch och årsmöte avhållits på Åkulla Friluftsgård fortsatte exkursionen på fas-

tigheten Åkulla, som 1957 inköptes av skogsvårdsstyrelsen i Hallands län. Med sina 220 ha skogsmark, varav 40 ha ädellövskog, var den ursprungligen ämnad att bli skogsbruksskola. I dag finns på Åkulla bl a flera skogliga försök.

I ett 90-årigt blandbestånd ek/bok på medelgod mark ställdes frågan om det var rätt att satsa på eken? Ett rappt "ja" från SVEN ERIKSSON förblev oemotsagt. Det var betydligt svårare att enas om hur hårt man skulle våga frihugga kring ekstammarna utan att få vattenskott. INGVAR SVENSSON ville plocka bort stora bokar vart 10:e år medan ERIK STÅÅL föredrog

att ta hårt kring ekhuvudstammarna vart 3:e år men alltid ha "barkspaden" till reds mot "övertäckningar". För säkerhets skull påminde ERIK THAM om de gamla visdomsorden "ingen kan sköta ek och bok ihop". Att de utvalda ekkronorna hela tiden måste ges livsrum var man ändå avslutningsvis fullständigt överens om.

På randen av en gammal varggrop upplöstes årets exkursion och ordföranden, GUNNAR ALMGREN, tackade värdarna vid skogsvårdsstyrelsen i Hallands län, STEN WENNBERG och ÅKE ANDERSSON, genom att överlämna ERIK STÅÅLS nyutkomna bok om ekskogsskötsel.

Foton: Hans Berg